

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Вища освіта, як і освіта в цілому – це складний системний об'єкт, як із погляду своєї внутрішньої структури, так і з позицій взаємодії з іншими системами, що утворюють соціальну сферу.

У добу європейської інтеграції та прагнення країн вступити в Європейський Союз (ЄС), потрібно замислитися над місцем і роллю освіти та, передусім, вищої школи в межах європейського простору. Діяльність ЄС у галузі освіти нерозривно пов'язана з роботою, яка проводиться в інших політичних, економічних та громадських організаціях, що займаються проблемами освіти в Європі і в світі. Держави-члени ЄС, які часто є учасниками-засновниками міжнародних організацій, беруть активну участь у вивченні освітніх процесів, а також у конкретних заходах, що мають на меті запровадження змін у системі освіти в усьому світі.

Поступове входження України до європейського освітнього простору висуває перед державою завдання з удосконалення управлінської вертикалі і структури органів виконавчої влади на місцях, проведення заходів щодо забезпечення збалансованості повноважень і відповідальності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в наданні освітніх послуг.

Розвиток вищої освіти в незалежній Україні в контексті євроінтеграції на етапі формування нової моделі державного управління ґрунтується на накопиченому з радянських часів певному досвіді та низці нових законів і законопроектів у галузі освіти. Дослідження проблем державного управління вищою освітою та діючого законодавства в контексті європейського вибору свідчить про те, що в Україні створена міцна законодавча база, що забезпечує розвиток національної вищої освіти згідно сучасним вимогам. Однак, в ході реалізації реформи була виявлена наявність певних недоліків у нормативно-правовому забезпеченні виконання стратегічних завдань щодо реформування вищої освіти, піднесення її на рівень досягнень розвинутих країн світу та її інтеграція у міжнародне науково-освітнє співтовариство.

Порівнявши та проаналізувавши управлінські аспекти освітніх систем кількох Європейських країн, а саме Великобританії, Франції та Німеччини, видно чітку наявність централізованої системи управління вищою освітою. Практично в усіх країнах управління вищою школою покладено на міністерс-

тво. Переважна кількість вищих навчальних закладів – державні, але є незначна кількість приватних. Існує багаторівнева і багатоканальна системи фінансування вищої школи: федеральний, регіональний й місцевий бюджети, плата за навчання, цільова підготовка кадрів за угодами, прибутки від науково-дослідної роботи, допомога спонсорів, гранти суспільних організацій, комерційна діяльність. Практично всі вищі заклади освіти мають автономію.

Для поступового розвитку освітньої системи України важливо розглянути досвід інших країн щодо управління та забезпечення якості вищої освіти. У країнах європейського регіону можна виділити наступні основні процедури контролю якості освіти з боку державних органів: ліцензування, оцінка (атестація), акредитація.

Ліцензію на провадження освітньої діяльності видає Міністерство освіти і науки України Ліцензія на освітню діяльність надає наступні переваги: здійснення діяльності за наданням послуг освіти; право видавати документи державного зразка; можливість здійснювати свій бізнес чесно і легально; бути конкурентоздатними на ринку подібних послуг. [1]

Оцінка (атестація) може ґрунтуватися на джерелах інформації широкого спектру, і до неї можуть бути залучені як місцеві, так і запрошені фахівці, її головною метою можуть бути як процеси, так і результати, однак, в цілому, акцент на диференційоване і детальне оцінювання нагадує акредитацію та ліцензування з їх порогом мінімальних вимог. [2]

Акредитація — процедура надання закладу вищої освіти певного типу права проводити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення. [3]

Найбільш показовим стосовно оцінки якості вищої освіти є досвід Великобританії.

Британські вчені визначають якість вищої освіти, аналізуючи, наскільки можливості освіти, доступні студентам, допомагають їм досягнути поставлених цілей. Тобто за умови якісної освіти студентам надається ефективне навчання, забезпечується підтримка викладачів та якісна оцінка їх результатів та досягнень.

Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають в тому, що вони припускають: свободу для університетів у формуванні навчальних планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм з метою підвищення їх якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах.

На сучасному етапі Франція сприяє реалізації політики ЄС у сфері освіти, є учасником різноманітних програм, які запроваджуються Спільноту. Державна освітня політика Франції реалізується в контексті посилення ролі освіти та професійного навчання, особливо упродовж усього життя. Са-

ме у даному напрямі відбувається законотворча робота упродовж останніх десятиріч. Досвід Франції щодо врахування європейських освітніх тенденцій при запровадженні національних освітніх реформ може бути корисним для України, яка прагне приєднатися до європейського освітнього простору. Сьогодні співпраця європейських країн у сфері освіти спрямована на підвищення якості початкової, особливо середньої освіти, розвитку професійного навчання. Реагуючи на економічні та соціальні виклики, Франція зуміла створити багаторівневу систему професійної підготовки, що забезпечує повною мірою потреби суспільства і є відображенням економічного розвитку держави.

Німецька система освіти є привабливою як для самих німців, так і для іноземних громадян. Причина такої привабливості полягає в тому, що навчальні заклади Німеччини гармонічно поєднують старі університетські традиції з новітніми досягненнями науки і техніки. Поряд зі старими університетами, що відрізняються широким вибором класичних предметів, в Німеччині з'являється все більше і більше нових вузів, що роблять ставку на міждисциплінарне навчання та тісний зв'язок між теорією і практикою.

Нова система управління освітою поступово утверджується як державно-громадська. Вона має забезпечити прискорений випереджальний інноваційний розвиток, а також забезпечити умови для розвитку, самоствердження та самореалізації кожної особистості протягом життя. У національній доктрині розвитку освіти України сказано, що «сучасна система управління освітою має розвиватися як державно-громадська, повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентноспроможність їх освітніх послуг. Діяльність освітян спрямовується на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління освітою, що зорієнтовують освітні процеси не на відтворення, а на розвиток. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, унаслідок чого змінюється навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою».[4,ст.20].

За результатами проведеного аналізу стало зрозуміло, що у Європі відсутня загальноприйнята система гарантій якості, але сформовані підходи, прийняті більшістю фахівців. Для забезпечення якості в європейських країнах використовують зовнішні та внутрішньо вузівські механізми. Останнім часом в Європі все більш популярною стає зовнішня оцінка якості вищої освіти. Накопичений Європою досвід управління якістю вищої освіти для України є взірцем, але його імплементація в нашій країні може не дати очікуваних результатів. Це пов'язано з тим, що вища освіта європейських країн пройшла тривалий історичний шлях і їй притаманні численні властивості, які є підґрунтям побудови сучасної системи. Ці властивості є природними для вищої освіти Європи, тому можуть навіть не сприйматися як обов'язкові умови гарантій якості. Проте, досвід цих країн є надзвичайно корисним прикладом для реалізації державної освітньої політики України,

спрямованої на інтеграцію вітчизняної системи освіти до європейського освітнього простору.

Список літератури:

1. "Положення про ліцензування навчальних закладів", затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1996 року № 200.

2. Дупак Н. В. Система забезпечення якості вищої освіти у країнах Західної Європи та США / Н. В. Дупак // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2014. – Вип. 9. – С. 173-179.

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2002 року № 978 "Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професій-них училищах"

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 ро- ки : [Електронний ресурс] // Режим доступу: [http://www.mon.gov.ua/ images/files/news/12/05/4455.pdf](http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf).